

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
НІМЕЧЧИНИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ПРИВАТНОГО СЕКТОРА
ДО ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ
ПІСЛЯ ОБ'ЄДНАННЯ КРАЇНИ В 1990 РОЦІ**

Статтю присвячено вивченню типових рис та принципів кооперації зусиль державної та приватної ініціативи ФРН у галузі підтримки обдарованої особистості після об'єднання країни в 1990 р.

Ключові слова: обдарована молодь, приватна ініціатива, освітня політика, безперервна освіта, фонд.

Як відомо, інвестиції в людські ресурси є пріоритетними для кожної сучасної держави. Талановиті вчені, кваліфіковані працівники, висококомунікативні та інтелігентні педагоги створюють основу для функціонування здорового суспільства, здатного побудувати сприятливі умови для виховання нової генерації молодих фахівців.

Тісна кооперація суспільних та приватних зусиль німецької держави щодо виховання й навчання обдарованої особистості є свідченням високого рівня гуманістичної та демократичної організації суспільства загалом, інтегрованого впливу на моральні й матеріальні цінності молодого покоління нації, а також показником глибокого усвідомлення необхідності сприяння особистісному розвитку саме молодій генерації людей з високим творчим потенціалом.

Так, провідний спеціаліст німецького федерального Інституту дослідження обдарованості доктор Г. Екерле розглядає таку особливість німецької освітньої політики з питань підтримки обдарованої молоді як можливість довгострокової інвестиції держави й соціуму в майбутнє всієї країни.

Федеративна Республіка Німеччина є досить молодою європейською державою, що на початку свого існування зробила важливий крок до прогресивного розвитку країни, звернувши увагу саме на виховання нового покоління здібних громадян. Здійснення підтримки обдарованої молоді за участю приватного сектора після створення об'єднаної німецької держави в 1990 р. стало однією з пріоритетних галузей реформування державної системи освіти обдарованої особистості. Як відомо, за зразок було взято освітню модель саме Західної Німеччини, у чому й полягали труднощі уніфікації освітньої політики колишніх НДР і ФРН.

Останнім часом проблема організації підтримки обдарованої молоді є темою досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних учених (С. Альвареса, І. Волощук, О. Жмудинського, Л. Прокопів, К. Хеллера та ін.), зокрема, вивченню головних засад процесу соціалізації особистості присвячені праці Л. Пуховської, Я. Рудика, Е. Спіцина та ін.

Мета статті – проаналізувати типові риси та принципи кооперації зусиль державної та приватної ініціативи ФРН у галузі підтримки обдарованої особистості після об'єднання країни в 1990 р.

Оскільки здійснення фінансової підтримки особистості з високими здібностями із залученням приватного сектора в Німеччині має багату традицію (від меценатства в країні часів феодального устрою до створення товариств, громадських об'єднань та фондів у сучасній демократичній державі), ми вважаємо за доцільне проаналізувати динаміку змін у напрямках, принципах і головних тенденціях роботи приватних товариств у галузі сприяння розвитку обдарованої молоді Німеччини до створення об'єднаної Німеччини в 1990 р.

У середньовічній Німеччині поширеною формою соціальної підтримки молоді були меценатство, патронаж з боку приватних осіб і церкви, соціальні фонди підтримки сиріт та дітей з бідних сімей. Так, у 1507 р. був заснований перший у Німеччині соціальний фонд Аугсбургу та у 1516 р. – Фонд імені Валентина Остертага, які допомагали здібним дітям і молоді в навчанні й розвитку їхніх здібностей до музики, мистецтва, літератури та науки. Зазначимо, що ці фонди не припинили свого існування й сьогодні. Вагомий внесок у розвиток ідеї спеціалізованого навчання для дітей та молоді з високими здібностями в Німеччині зробили педагоги-філантропісти І. Базедов та Х.-Г. Зальцман, які відкрили спеціальні навчальні заклади за підтримки пожертв з боку впливових громадян. На початку ХХ ст. роботу зі здібними молодими людьми було інтенсифіковано, що пов'язано з дослідженнями В. Штерна. У фашистській Німеччині залучення приватної та громадської ініціативи до здійснення підтримки обдарованої особистості було призупинено та поновлено пізніше у двох новостворених німецьких державах – НДР та ФРН.

Внесок приватної ініціативи щодо підтримки обдарованої особистості в Західній та Східній Німеччині мав певні відмінності, які були суттєво загострені. Так, для народної демократичної республіки типовою була тісна співпраця з органами державної влади та підконтрольність державній програмі сприяння духовному розвитку німецької молоді, тому допомогу обдарованим надавали більшою мірою в ідейному аспекті, а не у фінансовому. У Західній же Німеччині більше уваги приділяли саме забезпеченню матеріальної сторони конкурсів, олімпіад, турнірів тощо.

Залучення приватної ініціативи до підтримки молодих талантів після об'єднання країни (1990 р.) сприяло створенню в ній соціальних умов для емоційного й фізичного розвитку майбутньої еліти німецької нації. Цей процес відбувався за такими принципами:

- розширення географії на нові п'ять федеральних земель, що раніше входили до складу НДР;
- участі у виявленні обдарованої особистості в будь-якому віці, зокрема у внесенні коштів для розробки спеціальних діагностичних методик, а також у створенні загальнонаціональної мережі (банку) обдарованої молоді;
- інтеркультурної інтеграції, сутність якої полягає в міжнародному співробітництві приватних організацій у галузі підтримки обдарованої особистості;

- міжгалузевої кооперації приватних фондів, товариств і громадських організацій щодо підтримки обдарованої молоді;
- суспільної інтерактивності, що виражається в забезпеченні широкої громади, зокрема всієї світової спільноти, інформацією про наукові, мистецькі й спортивні успіхи обдарованої особистості в Німеччині шляхом їх презентації на національних та міжнародних конкурсах і змаганнях, а також через створення широкої мережі інтернет-сайтів кожного приватного товариства, форумів, чатів тощо;
- інтеграції програм сприяння розвитку учнівської й студентської молоді з високими здібностями, що цілком відповідає головним засадам Болонської декларації.

Слід зазначити, що позитивним моментом у використанні приватного сектора з питань сприяння розвитку особистості з високим творчим потенціалом є те, що цей процес не мав стихійного характеру, що було типовим, наприклад, для середньовічної Німеччини, а мав фіксовану законодавчу базу. Так, у 1990-х рр. було прийнято закон про організацію приватних фондів, а також низку інших законодавчих актів у зазначеній сфері, що дали змогу врегулювати порядок реєстрації фонду, ліцензування навчальних програм, зберігання та використання капіталу тощо.

Згідно із законом про організацію приватних фондів, фонд – це об'єднання приватних осіб на майновій основі зі спільною суспільно корисною метою [5]. У досліджуваний період на території ФРН функціонували приватні фонди різних типів: релігійні, родинні, громадські, підприємницькі. Згідно зі статистичними даними ІДО та федеральних міністерств освіти, науки і досліджень [1], у Німеччині зареєстровано понад 80 недержавних фондів та приватних товариств, з яких більше ніж половина займаються виключно підтримкою обдарованої молоді.

Разом із започаткованими раніше напрямками діяльності приватного сектора щодо підтримки обдарованої молоді після створення єдиної німецької держави набули поширення такі:

1. Фінансування роботи соціальних центрів, які надають психолого-педагогічну підтримку обдарованим дітям із сімей мігрантів, зокрема їхнім батькам. Так, на окресленому етапі Фондом імені Херті за участю Федерального німецького банку та Федеральної комісії з питань освіти, молоді та спорту було відкрито спеціальні програми матеріальної допомоги обдарованим дітям з Китаю, Польщі, Туреччини, В'єтнаму, Росії, України (загалом учні з 53 країн світу), зокрема програму СТАРТ, що є популярною й на сучасному етапі.

2. Подолання явища соціальної поляризації, що особливо гостро виявлялося на території колишньої НДР у перші роки після об'єднання країни, шляхом виплати стипендій обдарованим учням та студентам із малозабезпечених сімей. Одним із фондів, у якому надавали перевагу цьому напрямку роботи, був Фонд імені Наумана.

3. Фінансування місцевих, державних та загальноєвропейських курсів, семінарів, конференцій тощо зі спеціальної фахової підготовки педагогічних кадрів для навчання й виховання обдарованої особистості.

Варто зазначити, що на досліджуваному етапі в Німеччині було створено асоціацію “Медіатренінг” спільно з Фондом імені Клауса Чіри (1995 р.), яка сприяла розвитку комунікативної компетенції викладачів, а також займалася відкриттям навчальних програм зі створення інтерактивних презентацій, що значною мірою сприяло ефективному використанню ними навчального часу при виконанні творчих наукових проектів.

4. Матеріальне забезпечення інформування здібних учнів та студентів про спеціальні програми й заходи сприяння розвитку обдарованості шляхом створення соціальних мереж підтримки, інтернет-сайтів, на яких зібрано актуальну інформацію з проблеми обдарованості, а також відкриття інтернет-чатів та інтернет-форумів, що дають змогу батькам, педагогам-практикам і науковцям під час дискусії у формі он-лайн обмінятися досвідом та дізнатися про новітні ідеї й технології в галузі роботи з обдарованою молоддю.

Слід зауважити, що цей напрям почав успішно реалізовувати приватний центр “Пфіфікус”, що співпрацює з Федеральним інститутом соціології і психології в Берліні та розробляє спільні проекти сприяння розвитку обдарованої особистості в співпраці з більше ніж двадцятьма приватними фондами (Фондами імені Р. Боша, К. Аденауера, Г. Бьоля, Р. Люксембург, Німецької католицької церкви, Німецьким народним фондом тощо). Як слушно зауважує сучасний німецький учений Б. Бонцен, названий напрям роботи приватних товариств є найбільш ефективним у створенні сьогодні – в епоху інформаційного суспільства – адекватних умов для виховання нової талановитої генерації людей [3].

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що активне залучення приватної ініціативи щодо підтримки обдарованої молоді Німеччини з 1990 р. є невід’ємною частиною державної освітньої політики в цілому. Перспективним напрямом дослідження в цій галузі може стати аналіз діяльності найбільших німецьких приватних фондів (імені Наумана, Р. Боша тощо).

Список використаної літератури

1. Begabte Kinder finden und fördern. Ein Ratgeber für Eltern, Erzieherinnen und Erzieher, Lehrerinnen und Lehrer / [Redaktionelle Bearbeitung: prof. dr. Heinz Holling (Leitung) prof. dr. Franzis Preckel, dr. Miriam Vock, prof. dr. Hans-Günther Roßbach Dipl. – Psych. Tanja Gabriele Baudson M.A. Dipl. – Psych. Susanne Kuger]. – Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF), Bonn-Berlin, 2009. – 125 s. – Available from Internet: http://www.bmbf.de/pub/begabte_kinder_finden_und_foerdern.pdf.

2. Blücher Viggo Graf. Die Generation der Unbefangenen – Zur Soziologie der jungen Menschen heute / Viggo Graf Blücher. – Düsseldorf, 1966. – 238 s.

3. Bonzen B. Die Bertelsmann-Stiftung als Denkfabrik des Neoliberalismus / B. Bonzen // Analyse + Kritik. – 2005. – № 500/18. – S. 63–69.

4. Brezinka W. Über den Wissenschaftsbegriff der Erziehungswissenschaft und die Einwände der weltanschaulichen Pädagogik / W. Brezinka // Zeitschrift für Pädagogik. – 1967. – № 2. – S. 135–168.

5. Klaus J. Hopt. Stiftungsrecht in Europa. Stiftungsrecht und Stiftungsrechtsreform in Deutschland, den Mitgliedstaaten der Europäischen Union, der Schweiz, Liechtenstein und den USA / J. Hopt Klaus, D. Reuter. – Carl Heymanns Verlag, Köln, Berlin, Bonn, München, 2001. – 74 s.

Статья надійшла до редакції 03.03.2014.

Пивовар Ю.А. Формирование национальной политики Германии по привлечению частного сектора к поддержке одаренной личности после объединения страны в 1990 году

Статья посвящена изучению типичных черт и принципов кооперации усилий государственной и частной инициативы ФРГ в области поддержки одарённости после объединения страны в 1990 г.

Ключевые слова: одарённая молодёжь, частная инициатива, образовательная политика, непрерывное образование, фонд.

Pivovar J. Germany national policy to attract private sector support gifted person after reunification in 1990 year

The article is devoted to studying the typical features and principles of cooperation of public and private initiative of Federal Republic of Germany in the branch of supporting the gifted personality since 1990 year.

The close cooperation of public and private efforts of the German state about education of gifted person has a long history. Implementation support for talented youth with the private sector after the establishment of the united German state in 1990 was one of the priority areas of reform of the public education system for gifted person. For a sample was taken most of the principles of the educational system of West Germany, to quickly bring it to European standards.

The intent of the article is to analyze the typical features and principles of cooperation between governmental and private initiative of Germany in support talented youth after reunification in 1990. Since the financial support of the person with high skills involving the private sector in Germany has a long tradition (from patronage from feudal times to create societies, associations and foundations of modern democracy), the article draws attention to lighting effects medieval social funds (Augsburg and Valentine Ostertag), democratic principles of filantropic pedagogy I. Basedov and H.-H. Salzmann, W. Stern experimental studies on the formation of modern educational policy of Germany to train talented young people. This study examined also the differences in attracting private companies to financial support gifted youth in East and West Germany, in particular, it was found that the People's Democratic Republic was a typical working closely with the government and the full implementation and accountability government program to promote the spiritual and physical development German youth, and therefore help gifted pupils and students with research conducted mostly in the ideological sense, but not financially.

In West Germany also paid more attention to providing material side contests, competitions, tournaments etc., including financing of specialized psycho-pedagogical staff to work with talented youth. After reunification in 1990, the West German educational activities of private funds were distributed in the five new federal states that were formerly within the GDR, they were involved in the creation of a national network (the bank) gifted youth to participate in international cooperation of private organizations in support of gifted person and so on.

Thus, the private sector of Germany in this area after the establishment of the unified country is characterized by complex, diverse shapes and areas of development assistance the young generation of the country.

Key words: gifted youth, private initiative, continuous education, fund.